

Еміграція має важливе значення і з точки зору держави.

Більша частина русинських питань, що виникають щодня вирішуватиметься в Америці. Вагомий внесок зроблять у відновлення економіки країни гроші, зароблені за кордоном. Русини повертаються додому значно заможніші, зі зміненим світоглядом та економічними поняттями, господарство стане більш інтенсивним, продуктивним. Дотепер русини жили ізольовано, без будь-якої національної свідомості, не звертали уваги на зовнішній світ. Нині ситуація змінилася, русини почали активно займатися національними, релігійними питаннями. Під назвою «Соединеніє» вони створили товариство, що налічує більш ніж 30000 членів, займається справами американських русинів.

Національна свідомість у русинів прокидається тільки за кордоном, оскільки дома вони вважають себе русиномовними громадянами Угорщини. Вдома русини цілком ізольовані від братів, які живуть за Карпатами. В Америці вони з ними починають контактувати, русинів залучають до русофільських та українських націона-

льних рухів. Чи тривалими є результати таких контактів? Перш ніж дати відповідь, слід з'ясувати вплив та походження цих факторів. Малороси, як відомо, розміщені в межах трьох політичних утворень: у Південній Росії, Галичині та Буковині, Угорщині.

Русини в Америці потрапляють під вплив панславистів-русофілів або українців, і який-небудь з цих рухів вже поглинув би їх, якби не спротив греко-католицького духовенства, яке виїжджає за кордон разом із народом. Їх діяльність ускладнює те, що верхівка духовенства також задіяна в цих рухах, причому останнім часом більш схильна до українофілів і т. д.

Рецензована нами книга О. Мазурка – ще один вагомий внесок автора в історіографію Закарпаття. Вона призначена для істориків, етнографів, краєзнавців. Особливо вона стане у пригоді студентам кафедри історії Угорщини та європейської інтеграції УжНУ, студентам угорського відділення Інституту іноземних мов УжНУ, студентам і учням угорськомовних навчальних закладів та бібліотек Закарпаття.

Сліпецький О.С. (Ужгород)

ІЗ КАРПАТОЗНАВЧОЇ СПАДЩИНИ

Восени 2009 р. в Ужгородській міській друкарні побачила світ книга “Вчені Росії про Закарпаття” (520 с., тираж 500 примірників). Тут належало б сказати: нарешті побачила світ! А справа ось у чому. Професор УжНУ Олег Мазурок, упорядник текстів, автор передмови і приміток підготував її текст до друку і здав у республіканське видавництво “Карпати” ще у ... березні 1991 р. Саме тоді! Він зібрав гарантійні листи на тираж 4 тисячі примірників. До слова, тодішній директор видавництва “Карпати” В.І. Данканич, всіляко підтримуючи цей проект, включив його у перспективний план видавництва на кінець 1991 р. Над рукописом працювала редактор О.П. Логвиненко. Але все полетіло шкереберть і рукопис чекав свого читача довгі роки.

Нарешті, у березні 2006 р. ректор УжНУ підписав договір з міською друкарнею про видання цієї книги. Але... не було коштів. Тоді вирішено було звернутися від імені УжНУ до Генерального консула Російської Федерації у м. Львові п. Євгена Гузєєва. Віддамо йому належне – він посприяв у цій справі, точніше – спрямував у потрібному напрямку. Після завершення доволі тривалої процедури оформлення відповідних документів видання було здійснено за грантової підтримки Фонду “Русский мир”. Таким чином, рукопис чекав свого оприлюднення майже два десятиріччя!

До книги увійшли праці відомих вчених Росії Олексія Петрова, Володимира Францева, Євгена Перфецького, Ізмаїла Срезневського, Сергія Маковського, Петра Богатирьова та інших, які з науковими цілями відвідували Закарпаття, починаючи з середини XIX до початку XX ст. Пропоновані читачеві твори, які в Україні ще не перевидавалися з часу їх перших публікацій, зберігаючи свою наукову та пізнавальну цінність для сучасності, містять цікаві матеріали з історіографії, історії та етнографії Закарпаття, свідчать про глибокий інтерес як авторитетних науковців, так і широких кіл російської громадськості до питань історії та культури регіону Українських Карпат. Книга багата ілюстрована – у ній понад 100 чорно-білих та кольорових фотографій. Видання носить історико-археографічний та пізнавальний характер. Публікація розрахована на дослідників, викладачів вузів, учителів, студентів, краєзнавців, усіх, хто цікавиться історією Закарпаття.

Книга “Вчені Росії про Закарпаття” знайшла позитивний відгук серед читачів не тільки в Україні, але й за її межами.

До речі, Олег Мазурок підготував до друку аналогічне видання “Українські вчені про Угорську Русь”, куди увійшли праці Я. Головацького, М. Драгоманова, В. Гнатюка, І. Петрушевича, Є. Перфецького, які в різний час відвідали Угорську Русь, а також І. Франка, С. Тома-

шівського, О. Єфименко, Ф. Вовка, Д. Дорошенка та інших.

Нижче передруковуємо без будь-яких змін текст рецензії Досталь Марини Юріївни, старшого наукового співробітника Інституту слов'янознавства РАН, яка була опублікована в журналі «Славяноведение» (2010. – № 6). Далеко не з усіма її судженнями й умовиводами, пов'язаними з

„рутеністичним бумом” в сучасній російській історіографії ми солідаризуємось. Утім, дана публікація повинна розглядатися як данина пам'яті передчасно померлої колеги, завдяки ініціативі і зусиллям котрої в середині 2000-х років були відновлені і продовжують розвиватись перервані творчі контакти з російськими науковцями.

Ганус С.О. (Ужгород)

Славяноведение, 2010, № 6

Г

Учені Росії про Закарпаття: *Из карпатознавчої спадщини.* Ужгород, 2009. 256 с., 5біл.
Ученые России о Закарпатье: Из наследия карпатоведения

В 2009 г. на Украине вышла в свет примечательная публикация, подготовленная профессорами Ужгородского национального университета О.С. Мазурком и И.А. Мандриком. Она включает труды известных российских ученых, посвященные проблемам рутенистики. Среди них И.И.Срезневский, В.А. Францев, А.Л. Петров, Г.А.де Волан, Е.Ю. Перфецкий, В.И. Вернадский, В.В.Саханев, С.К. Маковский, П.Г. Богатырев.

Сама идея переиздания работ исследователей Закарпатского края представляется весьма плодотворной и актуальной. В настоящее время русины – основное население края – переживают по словам канадского ученого П.Р. Магочи, одного из ведущих исследователей проблем Закарпаття, свое третье национальное возрождение и активно борются за признание своей национальной идентичности и автономии. Проблемы Закарпаття издавна изучались учеными разных стран и национальностей, и в каждой национальной историографии они рассматривались (исходя из научных традиций и политической конъюнктуры) под своим углом зрения.

Российская рутенистика имеет богатые научные традиции. Проблемы Угорской Руси и Закарпаття привлекали внимание ученых уже в период становления славяноведения в России, во время командировок первых университетских славистов в славянские земли на рубеже 1830-1840-х годов для подготовки к занятию кафедр славистики, учрежденных новым университетским уставом 1835 г. Особенно преуспел в изучении края кандидат от Харьковского университета, будущий академик И.И. Срезневский. Ему удалось собрать сведения об истории края, этнографических особенностях русинского населения и его диалектов. Все это он систематизировал и представил на заседании Русского географического общества в 1852 г. Таким образом, его очерк «Русь Угорская» стал достоянием русской научной элиты, заложив основы лингвогеографии в России. До сих пор он сохраняет непре-

ложное научное значение, в том числе и как свидетельство исследователя-очевидца, зафиксировавшего состояние русинского населения в определенный период (1840-е годы).

В дальнейшем в изучение данной проблематики включились другие видные слависты – В.А. Францев, Ф.Ф. Аристов, А.Л. Петров, Ю.А.Яворский и др. Их прежде всего привлекали проблемы развития церковно-славянской письменности на территории Угорской Руси и литературно-культурной деятельности русинских «будителей» А. Духновича, А. Павловича и др. Все они в большей или меньшей степени исходили из концепции древнерусского единства и рассматривали русинов неким островком «русскости» в Карпатах.

Традиции дореволюционного отечественного славяноведения продолжили российские эмигранты в межвоенной Чехословацкой республике. Среди них В.А. Францев, Е.Ю. Перфецкий, В.В.Саханев, Ю.А. Яворский и др., а также А.Л.Петров и П.П. Богатырев, советские граждане, жившие на положении эмигрантов. Своими трудами они деятельно поддерживали русофильское направление в тогдашнем русинском обществе.

Необходимо отметить, что составители сборника при отборе статей российских карпатоведов руководствовались, разумеется, концепцией украинской национальной историографии. Они представили наиболее нейтральные в отношении «русофильства» работы российских ученых, касающиеся истории края, историографические обзоры литературы, труды по этнографии, устному народному творчеству и диалектологии. Весьма положительно, что составители включили в сборник статьи российских ученых в совокупности, включая эмигрантов, представляя рутенистику в едином потоке, что в нашей историографии никогда не предпринималось. Однако нельзя не заметить, что из поля зрения составителей выпали работы, касающиеся исследований проблем церковно-славянской письменности,